

ד ואם יש לו שני ראשים צריך לפדותו בעשר סלעים. כרייתא סוף פ"ג דמנחות (דף ל"ו). ופרכין מדתני רמי בר חמא ממוך שנאמר פדה חפדה את בכור האדם שומע אני אפילו נטרף במוך שלשים יום תלמוד לומר אך חלק וכתבו המוס' (ד"ה שומע אני) דמפירוש ר"מ דנטרף היינו דנעשה טו טריפה ואף על פי שחיה יותר משלשים וכיון שיש לו שני ראשים היינו טריפה דכל יתר כנטול דמי עכ"ל. משמע דאע"פ שאפשר שיהא חי מכל מקום כיון דהוא טריפה פטור מלפדותו ודלא כפירוש רש"י דפרק משום דלא אפשר שיהא חי עיין שם בתוספות דדחו פירושו ומשני שאני הכא דנגלגל מלה רחמנא לפדיון בכור דכתיב (נמדנר ג מ) חמש שקלים לנגלגל והאי ליה מרי ולי משום אך חלק השתא מיהא לא מייח חז: ג וא"ל ה' סלעים נותנין לכהן בכסף או בשוה כסף ככ"ל דבר שירצה. משנה נפרק יש בכור (מט: ה) סלעים של כן נמנה לרי שלשים של ענד וכו' וכו' נפדין נכסף ובשוה כסף: וכו' חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות יא. משנה שם (נא) וטעמא מפרש נגמ': וכו' אם יש לו שטר חוב על אחר ונתנו לכהן וכו'. הוא פירוש מ"ש שאין פודין נשטרות:

ד ואם יש לו שני ראשים צריך לפדותו בעשר סלעים. כרייתא סוף פ"ג דמנחות (דף ל"ו). ופרכין מדתני רמי בר חמא ממוך שנאמר פדה חפדה את בכור האדם שומע אני אפילו נטרף במוך שלשים יום תלמוד לומר אך חלק וכתבו המוס' (ד"ה שומע אני) דמפירוש ר"מ דנטרף היינו דנעשה טו טריפה ואף על פי שחיה יותר משלשים וכיון שיש לו שני ראשים היינו טריפה דכל יתר כנטול דמי עכ"ל. משמע דאע"פ שאפשר שיהא חי מכל מקום כיון דהוא טריפה פטור מלפדותו ודלא כפירוש רש"י דפרק משום דלא אפשר שיהא חי עיין שם בתוספות דדחו פירושו ומשני שאני הכא דנגלגל מלה רחמנא לפדיון בכור דכתיב (נמדנר ג מ) חמש שקלים לנגלגל והאי ליה מרי ולי משום אך חלק השתא מיהא לא מייח חז: ג וא"ל ה' סלעים נותנין לכהן בכסף או בשוה כסף ככ"ל דבר שירצה. משנה נפרק יש בכור (מט: ה) סלעים של כן נמנה לרי שלשים של ענד וכו' וכו' נפדין נכסף ובשוה כסף: וכו' חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות יא. משנה שם (נא) וטעמא מפרש נגמ': וכו' אם יש לו שטר חוב על אחר ונתנו לכהן וכו'. הוא פירוש מ"ש שאין פודין נשטרות:

ד וכו' פירוש מה שכתב שאין פודין נשטרות וכן פירש רש"י לשם נמשנה (דף נ"ה). ודעת רש"י דמה שנינו שאין פודין נשטרות וילפינן מקראי אין זה אלא היכא שיש לו שטר חוב על אחר וכו' אבל סיפא דכתב לכהן שטר חוב על עצמו וכו' קאמר בגמרא דדבר תורה נז פדוי ומה טעם אין נז פדוי גזירה שמה יאמרו פודין נשטר שיש לו על חברו ע"ש:

ד וכו' פירוש מה שכתב שאין פודין נשטרות וכן פירש רש"י לשם נמשנה (דף נ"ה). ודעת רש"י דמה שנינו שאין פודין נשטרות וילפינן מקראי אין זה אלא היכא שיש לו שטר חוב על אחר וכו' אבל סיפא דכתב לכהן שטר חוב על עצמו וכו' קאמר בגמרא דדבר תורה נז פדוי ומה טעם אין נז פדוי גזירה שמה יאמרו פודין נשטר שיש לו על חברו ע"ש:

ו לשון הלכות גדולות וכו'. נראה דהכי פירושו חייב ליתן לו חמש סלעים אבל אין נז פדוי עד שיאמר לו נשעה שנתן לו חמש סלעים הילך אלו ה' סלעים נפדיון בני ומתני' דלא אמר לו נשעה נתינת ה' סלעים כלום אלא נתנם לו סתם נפרעו השטר חוב והכהן מחזיר לו השטר הסם הוא דאינו פדוי מדרכנן מטעם גזירה שמה יאמרו פודין נשטר אבל נשאר לו נשעה נתינת הילך ה' סלעים נפדיון בני אע"ג דעד עכשיו לא היה פדוי מדרכנן נמה שכתב נשטר חוב על עצמו מכל מקום הרי עכשיו הוא פדוי נתינתה ואמירה זו:

ז וכו' פירוש מה שכתב בן. כלומר כתב המשנה סתם ולא כתב מה שכתב הלכות גדולות נראה דלא ס"ל כהלכות גדולות וכו' כתב גם כן דמתנן כתב לכהן שטר על עצמו שהוא חייב לו ה' סלעים חייב ליתן לו וכו' אינו פדוי לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו מתנה רשאי ופירש רש"י לפיכך דאמרן חייב ליתן לו ה' סלעים אחרים לפדיון נז אם רצה הכהן להחזירם וליתנם לו נמנה

ז וכו' פירוש מה שכתב בן. כלומר כתב המשנה סתם ולא כתב מה שכתב הלכות גדולות נראה דלא ס"ל כהלכות גדולות וכו' כתב גם כן דמתנן כתב לכהן שטר על עצמו שהוא חייב לו ה' סלעים חייב ליתן לו וכו' אינו פדוי לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו מתנה רשאי ופירש רש"י לפיכך דאמרן חייב ליתן לו ה' סלעים אחרים לפדיון נז אם רצה הכהן להחזירם וליתנם לו נמנה

דרכי משה

(ב) בטרדכי ריש פ' הזהב ר"ת היה מדקדק אדם שהיה רוצה ליתן תבואה לפדיון הבן די לו לתת לו כלי ין המחזיק אמה על אמה ברום אמה וחצי דאפי' בא"י שהיא בזול שיעור זה שוה חמשה סלעים וכו' עד מיהו בפרק המוכר את הספינה (צא:) אמרינן שלפעמים היה זול ביותר:

(ב) בטרדכי ריש פ' הזהב ר"ת היה מדקדק אדם שהיה רוצה ליתן תבואה לפדיון הבן די לו לתת לו כלי ין המחזיק אמה על אמה ברום אמה וחצי דאפי' בא"י שהיא בזול שיעור זה שוה חמשה סלעים וכו' עד מיהו בפרק המוכר את הספינה (צא:) אמרינן שלפעמים היה זול ביותר:

פרישה

(ד) ואם יש לו שני ראשים וכו'. דכתיב (נמדנר ג מ) חמש שקלים לנגלגל והאי ליה מרי נולגל ואע"פ שימות השתא מיהא לא מת. רש"י. ואע"ג שכתב רבינו אח"כ נמוך דולד הטלד טריפה אין לריך פדיון וליף לה ממיטע דקרא שאני הכא דאמרן מנגלגל: (ה) חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות. הטעם מפורש בגמרא: (ו) ואם כתב לכהן שטר חוב על עצמו וכו'. הוא פירוש מ"ש אין פודין נשטרות. כ"י: (ז) ואפי' הכי אין בני פדוי. דמפירוש הטעם בגמרא שמה יאמרו פודין

(ד) ואם יש לו שני ראשים וכו'. דכתיב (נמדנר ג מ) חמש שקלים לנגלגל והאי ליה מרי נולגל ואע"פ שימות השתא מיהא לא מת. רש"י. ואע"ג שכתב רבינו אח"כ נמוך דולד הטלד טריפה אין לריך פדיון וליף לה ממיטע דקרא שאני הכא דאמרן מנגלגל: (ה) חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות. הטעם מפורש בגמרא: (ו) ואם כתב לכהן שטר חוב על עצמו וכו'. הוא פירוש מ"ש אין פודין נשטרות. כ"י: (ז) ואפי' הכי אין בני פדוי. דמפירוש הטעם בגמרא שמה יאמרו פודין

חדושי הגהות

[ג] פירוש כיון דכתיב אך חלק להורות דנטרף במוך ל' אין לריך לפדות וא"כ הוא הדין הך שיש לו כ' ראשים דדמי לטריפה דהא אינו יכול לחיות ואמאי יפדו:

[ג] פירוש כיון דכתיב אך חלק להורות דנטרף במוך ל' אין לריך לפדות וא"כ הוא הדין הך שיש לו כ' ראשים דדמי לטריפה דהא אינו יכול לחיות ואמאי יפדו:

הגהות והערות

הקצור בכל הדפוסים. וכו' מ הארוך שברפוס וכתיב הגירסא "שמעתי שהמהרי"ל וכו' וכבר כתב החיד"א בשם הגדולים מערכת גדולים אות י (ערך רלה) "דע דמהרי"ל הוא מהרי"ל סגל והוא מהרי"ל מולך וכו': [ח] עיין מ"ש הבית הלל על השו"ע כאן: טו היינו דטלד בו סימנים היינו דומה ברומה ותיבת דנעשה נמחק. שטמ"ק שם אות כא: יו והב"ח שם אות א' כתב "בכלי כצ"ל: יא ובת"ל"ש ולבסוף חבירו כתב בשעתי"מ פ"ג מאישוח הלכה ג פודין. גליון

הקצור בכל הדפוסים. וכו' מ הארוך שברפוס וכתיב הגירסא "שמעתי שהמהרי"ל וכו' וכבר כתב החיד"א בשם הגדולים מערכת גדולים אות י (ערך רלה) "דע דמהרי"ל הוא מהרי"ל סגל והוא מהרי"ל מולך וכו': [ח] עיין מ"ש הבית הלל על השו"ע כאן: טו היינו דטלד בו סימנים היינו דומה ברומה ותיבת דנעשה נמחק. שטמ"ק שם אות כא: יו והב"ח שם אות א' כתב "בכלי כצ"ל: יא ובת"ל"ש ולבסוף חבירו כתב בשעתי"מ פ"ג מאישוח הלכה ג פודין. גליון

ה-ו ואם נתן לו חפץ בה' פלעים והכהן קיבלו בכך בנו פדוי וכו' ואם נתנו לו סתם אם הוא שוה ה' פלעים בנו פדוי. כפ"ק דקידושין (ו): ההוא גברא דלקדים צעירא רבה אמר לא זריכי שומא רב יוסף אמר זריכי שומא. אמר רב יוסף (שם) ה ואם נתן לו חפץ בחמשה סלעים והכהן קיבלו בכך בנו פדוי אפילו אינו שוה כל כך: ו ואם נתנו לו סתם אם הוא שוה חמשה סלעים בנו פדוי בני בנו פדוי. היכי דמי

רשאי אכל תקנתא אחרימא ליכא עכ"ל אלמא דליכא תקנתא נמא שאמר לו כשפורע השטר חוב הילך ה' סלעים אלו בפדיון בני אלא חייב ליתן לו ה' סלעים בפרעון השטר חוב וגם זריך ליתן לו ה' סלעים אחריס לפדיון בנו וליכא תקנתא אחרימא אלא להחזיר אלו הפלעים אחריס וליחסם לו במתנה והיינו טעמא דכיון דנותן לו ה' סלעים בפרעון השטר חוב אע"ג שאמר לו בשעת נמינת המעות הילך ה' סלעים אלו בפדיון בני מכל מקום איכא גזירה שמא יאמרו פודין צטטר וכו' והכי נקטינן:

אילימא דלא שוי כל כמנייה. אלא לאו אע"ג דשוי וכיון דלא קימי לא. לא לעולם דלא שוי וכגון דקבל כהן עליוהי כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מפדיון הבן א"ל לדידי חזי לי ה' סלעים. אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבא הוא כלומר ולא אזיל צבילוי הראש ומינעי ליה סודרא ארישיה אבל כ"ע לא. כי הא דמר בר רב אשי זנן סודרא מאימיה דרבא [ג] מקובי שוי י' צ"ג ואסיקנא (ט). והלכתא שיראי לא זריכי שומא: ובתב הר"ן (ד. ד"ה גרסינן) על הא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' ונראה דהוא הדין למי שדרכו להמייקר באיזה דבר שנתן בו לפעמים דמיס הללו דמהני דאי לא תימא הכי עגל זה צה' סלעים במה בנו פדוי ומינהו צעינן שיהא דרכו להמייקר כצו"א צה' עד כדי דמים הללו הא לאו הכי לא מצי אמר לדידי שוי לי. אלא שיש לחמוה על הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות בכורים (ה"ו) נתן לו כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים וקיבלו הבהן צה' סלעים הרי בנו פדוי ולא חילק אס דרכו להמייקר בו אס לאו עכ"ל טו: וצ"י נראה דסבר הרמב"ם דכל שהוא שוה ה' סלעים לשום אדם אע"פ שלכהן הוה אינו שוה ה' סלעים יכול לקבלו צה' סלעים. והא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' היינו לומר דאי לשום אדם אינו שוה ה' סלעים לא מהני מאי דאמר רב כהנא לדידי שוי לי ה' סלעים והכי פירושו לא אמרן אלא כגון סודרא דלרב כהנא ודכוותיה שוי לפעמים חמש סלעים אף על פי שלכל אדם אינו שוה כל כך יכל רב כהנא למימר לדידי שוה ה' סלעים אבל כ"ע כלומר מילתא דלכ"ע לא שוה ה' סלעים כיון דלשום אדם צעולם לא שוה חמש סלעים לאו כל כמנייה וזה שכתב כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים כלומר בשוק אינו שוה כל כך אבל לקצת בני אדם שוה ה' סלעים וקיבלו הבהן צה' סלעים בנו פדוי (ג) יז:

ח ואם נתן לו חפץ וכו'. צרייתא פ"ק דקידושין (דף ט. עגל זה לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה או טליח זו צה' סלעים לפדיון בני בנו פדוי ואסיקנא דלא שוי וכגון דקבל כהן עליוהי כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מבי פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי ה' סלעים. אלא דקשה טובא דנחר הכי קאמרין אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבא הוא ומינעי ליה סודרא ארישיה אבל כולי עלמא לא ומציאו הרא"ש בפרק יש צבור (פ"י) אלא אמרן דלא מהני כשהכהן קיבלו בכך אלא אס כן נחפץ שדרכו של כהן זה לתת נחפץ זה דמים הללו אע"ג דאינו שוה כן לאדם אחר ורבינו כתב בפתח דאלמא דאפילו כל כהן שצעולם יכול לקבלו צה' סלעים ובנו פדוי אע"פ שאינו שוה לשום אדם שצעולם ה' סלעים: ונראה דסבירא ליה לרבינו לחלק דכשהאב אומר לכהן הילך עגל זה צה' סלעים לפדיון בני וקיבלו הבהן כהן התם ודאי דבנו פדוי אע"ג שאינו שוה לשום אדם שצעולם ה' סלעים דכיון שחפץ זה הוא חשוב ה' סלעים אצל האב דמאני תשמישמה יקרי עליה הוי ליה כאלו נתן לו ה' סלעים אבל עובדא דרב כהנא הוה דהאב נתן לו הסודר בפתח בפדיון בנו שלא אמר לו אלא הילך סודר זה בפדיון בני ורב כהנא הוא דאמר לו מעצמו לדידי שוי לי ופרש"י אני שם אוחו לעצמי ואקבלו בכך ובני האי גוונא דוקא קאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' ולכן לא כתב רבינו אלא הברייתא דמייירי כשאומר האב לכהן הילך חפץ זה צה' סלעים לפדיון בני דבנו פדוי אע"ג דאינו שוה ה' סלעים וכגון דקיבל כהן עליוהי כדאסיקנא התם ולא הביא הך דרב כהנא ורב אשי משום דאפשר לומר דדוקא בסודר קאמר תלמודא היכא דהכהן גברא רבא כרב כהנא דלא אזיל צבילוי הראש בלא סודר מצי אמר לו לדידי חזי לי ה' סלעים כי הא דמר בר רב אשי זנן סודרא מאימיה דרבא מקובי שוה עשרה צ"ב אבל בשאר חפצים דלאו סודרא אפילו גברא רבא לא מצי אמר מעצמו לדידי חזי לי ה' סלעים אס אין האב אמר לו הא לך חפץ זה צה' סלעים וכיון דהך לבשא דסודרא לגברא רבא לא שכיח השתא לך [לא] כתב רבינו ונמשך רבינו בדבריו אלה אמר דברי הרמב"ם שגם הוא לא כתב אלא הברייתא ולא כתב להא דרב כהנא ורב אשי כנלפע"ד נכון ודלא כמו שנדחק צ"י לפרש הסוגיא לדעת הרמב"ם גם לא כתב כלל לישב דברי רבינו והוציא דין חדש דנתן האב לכהן כלי צה' סלעים וקיבלו כהן דאין בנו פדוי אלא בשוה ה' סלעים לשום אדם וכך פסק בש"ע (פ"ה) וכו' ולא נהירא אלא משמעות הברייתא והרמב"ם ורבינו הוא כפשוטו דבדאמר ליה האב הילך חפץ זה צה' סלעים אפילו אינו שוה כל כך לשום אדם ואפילו אינו שוה אלא סלע בנו פדוי כדפרישית יד:

דרכי משה

(ג) והרשב"א כתב בתשובותיו סי' קצ"ח וסי' (תשנ"ט) [תשנ"ח] כדברי הר"ן:

פרישה

(אפילו אינו שוה כ"כ. ודוקא שחפץ זה רגיל להמייקר ולפעמים שוה למטר בשוק צה' סלעים. ר"ן ורשב"א סימן קל"ח [ופש"ט] [ותשנ"ח]. עד כאן המגיה):

חדושי הגהות

[ג] מקובי שם מקום טו:

הגהות והערות

יד] ה"ז כאן בסק"ה הקשה על הבי"ח שאם כדבריו צריכה היתה הגמרא לתרץ שלכן בנו פדוי כיון שהאב אמר בהדיא ה' סלעים ולרב כהנא לא דמי שהוא היה צריך לומר לדידי שוה לי ועוד דלדבריו יש חילוק בין הך דעגל בחמשה סלעים ובין רב כהנא ואנו רואים שהגמרא מייתי עלה הדין דרב כהנא וגם החילוק שבין סודר לשאר חפצים לא ניתן להכתב. ועיי"ש שתרץ את שיטת הרמב"ם באופן אחר. וע"ע בספר ראשית בכורים (בכורות נא ע"ב) המיישב את שיטת הבי"ח: טו] כ"ה ברש"י שם: טו] ה"ש"ך בס"ק ו הביא את גירסת הבה"ג הגורס: "אמר רב אשי לא אמרן אלא גברא רבא כרב כהנא דידע למחול אבל כ"ע לא ש"מ כל היכא דקבליה כהן בנו פדוי וכן הלכה" וכתב הגר"א בסק"ח דהא דמר בר רב אשי וכו' ומפרש לענין הונאה דאין בו משום הונאה [ועיי"ן עוד בכיארור

הגר"א בקדושין (שם) ולפי גירסא זו מיישב ה"ש"ך את שיטת הרמב"ם. הרדב"ז מתרץ ואומר שגירסתו היא כגירסתו של רש"י "לדידי שוי לי" ולא "לדידי חזי לי" ופירושו "לדידי שוי לי ואני שם אוחו לעצמי ואקבלו בכך": יז] הפ"ז בסק"ה הקשה על הבי"י דלדבריו למה ליה לתלמודא לומר דהכהן קבלה עליוהי הא אפילו בשותק סני כיון דעל כל פנים שוהה לשום אדם ועוד הקשה שפירוש הבי"י על הגמרא האומרת "אבל כ"ע לא" זו דרך דרש ודחוקה היא מדרך הפשט דפשיטות כו"ע קאי אשאר הכהנים שאינם גברא רבא. השפת אמת (תרושי הר"ם יו"ד סי' שה סעיף ה) מיישב את קושיתו הראשונה ואומר שאין כוונת "קבלה עליה" שקיבל בפיו אלא שקיבל עליו בשתיקה כדמשמע נמי בסוגיא עגל זה בה' סלעים בסתם ומהני אף בשתיקה והא דפירש רב כהנא בפיו "לדידי חזי לי" הוא

נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים בין בבת אחת בין בזה אחר זה בנו פדוי. נפרק יש בכור מ"ר נמנו לעשרה כהנים צנח אחת יאל ופרש"י צנח אחת שהניח לפני כולן חמש סלעים והלך לו. זה אחר זה ולכהן אחד הכי מניח ליה בתוספתא יאל עכ"ל. לפי זה משמע לעשרה כהנים מה אחר זה לא יאל כבן אצל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם (פי"א ה"ו) שפרש לבנייתא נמנו לעשרה כהנים צנח אחת יאל מה אחר זה יאל כאלו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צנח אחת יאל אלא אפילו לי כהנים מה אחר זה נמי יאל:

ו צריך שיתגמלו בבתנה גמורה וכו'. פירוש שלא יאל דעמו של אב בשעה שנתן לכהן חמש סלעים שיחזיר לו הכהן ואם עשה כן והחזיר לו אין צורך פדוי עד שיגמור האב בלבד ליתן לו ממנה גמורה דלא אם רצה הכהן לחזיר יחזיר וכן כתב הרמב"ם והוא מדאיתא נפרק יש בכור דרבי חנינא כהן היה היה רגיל ושקיל ומנהר חזיה להווא גברא דהוה קא חזיל וחמי קמיה אמר ליה לא גמרת ויהנת מדעס יש (עבדמ ס"א) הילכך אין צורך פדוי ופירש רש"י האב שנתן ה' סלעים לרבי חנינא בפדיון צנח היה מהלך וצנח לפניו כדי שיראה רבי חנינא יחזיר לו ה' סלעים שנתן לו בעד צנח אמר ליה לא גמרת ונתת נמינה גמורה אלא כדי שחזירם לך דבר רע עשית הילכך אין צורך פדוי אם החזירם לישאל אחרתא אפילו לא החזירם אין צורך פדוי עכ"ל אצל דעת הרמב"ם (שם) כלשון ראשון כהן והכי משמע מלשון רבינו דננתם לו נמנתה גמורה רשאי להחזיר לו אצל אם לא נתתם לו נמנתה גמורה אינו רשאי להחזיר שאם החזיר אין צורך פדוי אלא אם לא החזיר לו צנח אצל אלא בלבד לא נתן לו נמנתה גמורה והקשו המוספות (ד"ה הלך) ומאי שנא ממנתה על מנת להחזיר צנח פדוי וכו"ש זה שלא הפנה אלא בלבד היה שיחזיר כן לו יש לומר שרבי חנינא לא רצה לזכות אלא נמנתה גמורה דאפרין ליה מפני שנראה ככהן המסיע צנח הגרנות ועבר על ופחמס צנח הוי כדאיתא נפרק עד כמה (טו:) עכ"ל וכן כתב הרמב"ם כלומר דנמנתה על מנת להחזיר כיון שידע שצריך להחזיר לו ואפילו הכי קיבלו כהן לשם פדיון הן יאל אצל אם נתן לו סתם דלא קיבלו כהן אלא לזכות ב נמנתה גמורה והאב היה דעמו שיחזירם לו הילכך אין צורך פדוי: ומ"ש ומיהו לא יהא רגיל דהחזירם וכו'. כן כתב המוספות והרמב"ם נחירון האחרון

נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים בין בבת אחת בין בזה אחר זה בנו פדוי. נפרק יש בכור מ"ר נמנו לעשרה כהנים צנח אחת יאל ופרש"י צנח אחת שהניח לפני כולן חמש סלעים והלך לו. זה אחר זה ולכהן אחד הכי מניח ליה בתוספתא יאל עכ"ל. לפי זה משמע לעשרה כהנים מה אחר זה לא יאל כבן אצל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם (פי"א ה"ו) שפרש לבנייתא נמנו לעשרה כהנים צנח אחת יאל מה אחר זה יאל כאלו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צנח אחת יאל אלא אפילו לי כהנים מה אחר זה נמי יאל:

ו צריך שיתגמלו בבתנה גמורה וכו'. פירוש שלא יאל דעמו של אב בשעה שנתן לכהן חמש סלעים שיחזיר לו הכהן ואם עשה כן והחזיר לו אין צורך פדוי עד שיגמור האב בלבד ליתן לו ממנה גמורה דלא אם רצה הכהן לחזיר יחזיר וכן כתב הרמב"ם והוא מדאיתא נפרק יש בכור דרבי חנינא כהן היה היה רגיל ושקיל ומנהר חזיה להווא גברא דהוה קא חזיל וחמי קמיה אמר ליה לא גמרת ויהנת מדעס יש (עבדמ ס"א) הילכך אין צורך פדוי ופירש רש"י האב שנתן ה' סלעים לרבי חנינא בפדיון צנח היה מהלך וצנח לפניו כדי שיראה רבי חנינא יחזיר לו ה' סלעים שנתן לו בעד צנח אמר ליה לא גמרת ונתת נמינה גמורה אלא כדי שחזירם לך דבר רע עשית הילכך אין צורך פדוי אם החזירם לישאל אחרתא אפילו לא החזירם אין צורך פדוי עכ"ל אצל דעת הרמב"ם (שם) כלשון ראשון כהן והכי משמע מלשון רבינו דננתם לו נמנתה גמורה רשאי להחזיר לו אצל אם לא נתתם לו נמנתה גמורה אינו רשאי להחזיר שאם החזיר אין צורך פדוי אלא אם לא החזיר לו צנח אצל אלא בלבד לא נתן לו נמנתה גמורה והקשו המוספות (ד"ה הלך) ומאי שנא ממנתה על מנת להחזיר צנח פדוי וכו"ש זה שלא הפנה אלא בלבד היה שיחזיר כן לו יש לומר שרבי חנינא לא רצה לזכות אלא נמנתה גמורה דאפרין ליה מפני שנראה ככהן המסיע צנח הגרנות ועבר על ופחמס צנח הוי כדאיתא נפרק עד כמה (טו:) עכ"ל וכן כתב הרמב"ם כלומר דנמנתה על מנת להחזיר כיון שידע שצריך להחזיר לו ואפילו הכי קיבלו כהן לשם פדיון הן יאל אצל אם נתן לו סתם דלא קיבלו כהן אלא לזכות ב נמנתה גמורה והאב היה דעמו שיחזירם לו הילכך אין צורך פדוי: ומ"ש ומיהו לא יהא רגיל דהחזירם וכו'. כן כתב המוספות והרמב"ם נחירון האחרון

דרכי משה

(ד) כתב מהרי"ל (סח.) דאם הכהן חפץ כמה שנתן לו צריך להשלים לו ה' סלעים ולא יוכל למימר החזיר לי החפץ ואתן לך ה' סלעים: (ה) בסדרכי סוף פ' כל הגט (ע"ד) כן משמע דאם נתן לכהן בנו לפדות אסור לחזור ומיהו אם חזר בו הוי חזרה וע"ל סי' רס"ד (ד"ם אות ג):

פרישה

(י) ואע"פ שלא שמו אותו תחלה. והוא אמינא לא סמכה דעמיה דכהן נקבלתו וכן מין קידושי אשה בל"ע סימן ל"א (נח.) ועיין בדרישה: (יא) אפילו לעשרה כהנים. (נמתי סוף פרק כל הנוט (פי"ט) משמע דאם נתן לכהן נט למדום אסור לחזור יח) ומיהו אם חזר ה' חזרה ועיין לעיל סימן רפ"ד (חרי"ה ק"א). עד כהן הגמיה: בין בבת אחת בין בזה אחר זה וכו'. כן הביא נמי הרמב"ם (הל' גזירות פי"א ה"ו) הנבייתא כלורתא אצל רש"י מפרש לשם צפ"י יש בכור דף כ"א. שמה אחר זה איירי דוקא צנח אחר זה והכי מילא בתוספתא (נמתי פי"ו ה"ד) וכנ"ל עיקר י"ט. נמיר וכי (נמתי פי"ו ה"ד):

דרישה

שה [א] אע"פ שלא שמו אותו תחלה וכו'. וכן ברין קידושי אשה באבן העזר סי' ל"א וצריך עיון לפי מ"ש שם דאם אמר התקדשי לי בטבעת זו ששונה נ' זוח אינה מקודשת אם אין שומתו נרע קצת דנראה שהוא הרין נמי הכא דצריכין שוה ה' שקלים ואפילו להרא"ש (קדושין פי"א ח" ח)

חדושי הגהות

[ד] מדעם יש עבדמ דבר רע עשית: [ה] דאי נמי לא מהדרנא לך אין עך פדוי כן נמיר לומר חזרו כלשון שני שפירש"י שם עגמלא כ"ד]:

הגהות והערות

משום שהפודה לא פירש לכן הוצרך הוא לפרש אבל בפירוש אבי הבן מועיל אף בלא אמר לדידי חזי לי. ובביאור שיטת הרמב"ם עיין עוד בש"ך סקיה ובשורית מהר"ם שיק אריח סי' שמב ד"ה ורברי כ"ה"ג ובראשית בכורים בכורות נא ע"כ ד"ה כתב, ובשפת אמת (חדושי הרי"ם סי' שה סעי' א), ועוד. ועי' בערוך השלח כאן סעי' ב' שכתב "אמנם כה"ג נמצא גירסא אחרת בגמרא דכל היכי דקבליה כהן בה' סלעים מותר אע"פ שאינו שווה לשום אדם". יח) וד"ל המדריכי שם הפולה [את] הכהן ומוקי לה בגמרא במכירי כהונה ואע"ג דלא אתא לדידה ולא הופרטו עריין יכול להקנותם וטעמא משום דכל מתנות כהונה חשיבא מתנה מרעטת אסור לחזור וכו': יט) ובביאור טעמו של רש"י עיין ברי"ט אלגזי (פי"ח סוף אות פא ד"ה והנה כתב רש"י) והוכיח כן גם מהגמרא, ולרמב"ם שחולק על רש"י היתה גירסא אחרת בברייתא ולכן פסק נגד התוספתא. יש לציין דהא דכתב שכ"ה שיטת רש"י היינו לפי גירסת הצאן קדשים והבי"ח בסעיף ט שגורסים ברי"ט כזה אחר זה ולכהן "אחר" אבל מהרש"א גורס "ולכהן אחר" ולפי שיטת רש"י היא כשיטת הרמב"ם וכן לגירסתו של השטמ"ק שם אות ג שכתב יזה שחולק להן' בלשון רבים נראה ג"כ שסובר כרמב"ם. והתוספות ב"ך מח; ד"ה דרבי ג"כ פסקו כרמב"ם: כ) "סוף פרק כל הגט" כ"ה בר"ם שכתב. ונראה דכוונתו לסי' שסג שכתב שם המדריכי "דכל מתנות כהונה חשיבא מתנה מרעטת אסור לחזור [בן] כדאמרין בפרק הוהב וכו' וטעמא משום דאסור לחזור [בן]

אפילו בדברים בעלמא משום דמתנה מועטת היא ומיהו אם בדיעבד חזר בו חזרה היא וכן פסק מהר"ם. ובר"ם הנדפס ובר"ם הקצר הגירסא "סוף פרק גט פשוט" ולא מצאנו שם הלכה הקשורה לסימן זה: כא) לשון הברייתא שם נתנו לעשרה כהנים בבת אחת יאל וכו'. ועיין בפתחי תשובה כאן ס"ק ו המסתפק האם יש לדייק מלשון הגמרא והפוסקים שלכתחילה לא יעשה כן: כב) גם הרי"י קורקוס (בפי"א ה"ו) דייק כן מרש"י וכתב "ונסתיע לפי זה מהתוספתא השני בפ"י ה"ד ח"ל נתן ה' סלעים לחמשה כהנים בנו פדוי נמנו לו זו אחר זו זו אחר זו בנו פדוי ע"כ משמע דכסיפא בנותן לאחר הוא": כג) בגמרא הגירסא "מידעם כ"ש" וכו' וכתב המסורת ה"ש"ש שלפי רש"י ותוספות הגירסא מידעם כ"ש עבדת וכ"ה בבי"י ופירושו כ"ש כ"ש בח"ה כאן וכ"ה ברש"י להדיא. ויש בתוספות שם ד"ה אמר פירוש נוסף עי"ש: כד) אמנם ברא"ש שלפנינו הגירסא "הילכך אין צורך פדוי וכו' דאי נמי לא מהדרנא לך אין צורך פדוי" אבל כתב המעדני יו"ט אות ג שאמנם כן גורסים רש"י והתוספות וכ"ה בגמרא אבל לקמן בקיצור כתב "הילך ואין צורך פדוי" וכ"ה שם בכתב יד. כה) וכן משמע מלשון רבינו גרשום שם אבל הרמב"ן (סח.) והרא"ש (פי"ח סי' יא) פסקו שאין צורך פדוי אם לא החזירם אצל בנו פדוי וכו' וכ"ה ברש"י בס"ק ז. ועיין במ"ש המעדני יו"ט על הרא"ש אות ע. כז) חמי וכ"ש וכו' לא כתבו התוספות אלא השטמ"ק שם באות טז וכ"ה ברא"ש (פי"י) וכפי שהביא הב"י:

אלה נבטו היה שיחזיר לו? וי"ל שרבי חנינא לא רצה לזכות אלא במתנה
 גמורה שלא לשחם צרים הלוי כדלמרינן נפרק עד כמה (נכרות טו)
 הכהנים והלויים הממעינים צדים הגרנות עליהם הכתוב אומר (מלאכי
 ג ח) שחטם צדים הלוי כון ומימה כיון דרבי טרפון ורבי חנינא
 מחזירין בכל שעה נמלאו משמימים
 אם צדים הלוי שיפסידו שאר כהנים
 שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים
 להחזיר. וי"ל כיון דהנותן אינו יודע
 בשעה שהוא נותן אם יחזירו לו אם
 לאו לא קרינן ביה שחטם צדים הלוי
 ומה שמחזירים לו אחר כן מתנה
 בעלמא הוא דיהיב ליה וגם כח לא
 היו מחזירים בכל פעם אלא לעניים
 דוקא עכ"ל וכן כתבו הפוסקים (ד"ה
 הלכה): [בדק הבית] ועיין בהרמב"ם
 פ"א מבכורים (ה"ח): וכתב הרשב"א בתשובה (סי' קצ"ח ותשי"ח) מותר
 להתנות עמו ולומר לו הילך חמש סלעים בפדיון בני על מנת שתחזירם לי
 משום דהאומר על מנת [ו] כאומר מעשיו דמי אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחתי חזירם לי וכיצא בזה ושלא בעל מנת אין בנו פדוי [עד כאן]:
 ה' הפריש ה' סלעים לפדיון בנו ונאבדו חייב באחריותו וכו'. משנה נפרק י"ג נכור (טז):
 י' ובשעה שנותן הפדיון לכהן סברך על פדיון הבן וכו'. נסוף פסחים (קכ"א): אמרינן דמנך על פדיון הבן ושהחיינו. וכתב
 הריב"ש נחשונה [סי' קל"א] הטעם שזכרה זו בעל לפי שאינה דומה לאותן מצות שהן נלמ"ד לפי שזו נעשים נסיוע הכהן שמקבל
 הפדיון ולדעת הרמב"ם (שם ה"ה) שנאמר הפודה אומר על ונפודה עלמו אומר נלמ"ד (ו) אפשר לתת טעם לפי שנאמר אפשר להעשות
 מצוה זו ע"י הבן כשגדל וכשיגדל אז אי אפשר לעשותה אלא ע"י עלמו וגם שאם היה לו לפדות עלמו וצו דקיימא לן (נכרות מט): הוא
 קודם לנו דלמלא עיקר מצוה עלמו אלא שנקטנוהו אי אפשר:

דרכי משה

(ו) ובמדרכי ריש פ"ק דקידושין (ע"ג) (סי' תפ"א) וראב"ה כתב בפדיון [הבן] יצא ידי נתינה אם שעה אחת גמר בלבו שיהא מתנה אבל
 אי עייל ונפיק אוזוי קמיה ולא גמר בלבו ליתן אפילו שעה אחת לא יצא ע"כ: (ז) ובר ששח כתב בתשובה סי' קל"א לדעת רבינו
 וסמ"ג (עשן קמר ד' ע"ג) אף הבן מברך בעל:

פרישה

(י) ומכ"ל מקום אם עבר וקיבלם על פנת להחזיר הבן פדוי. ודוקא דקאמר על
 דוקא דקאמר על מנת דעל מנת שמה מתנה אצל אם אמר הא לך ה'
 סלעים ומחזירם לי לא היו מתנה ולכן בנו פדוי. רמ"א (פ"ט) (ב"ס רש"א
 סימן קצ"ט (ומשנ"ט) (ומשנ"ח)) ואף על גב דהפנאל היא איפכא נראה
 דהיינו טעמא דכשאלר ליה הא לך ומחזירם לי משמע פסוד לי מד נמלא

דרישה

מעכשיו אלא שהתנה שיחזירם לו ולכאורה נראה דהכל תלוי באם הזכיר
 לשון נתינה ומתנה דבנותן על מנת להחזיר אף על גב דאמר על מנת
 מגלה דעתו דאינו רוצה ליתן לו אלא א"כ יחזירו לו מכל מקום כיון
 דאמר ג"כ לשון "מתנה" הרי גילה דעתו דנותן לו במתנה גמורה מה
 שאין כן כשאמר לו הא לך חמשה סלעים ותחזירם לי דלא הזכיר לשון
 מתנה כלל: אבל מלשון הרמב"ם וש"ע ג"כ משמע דהכל תלוי באמרו
 על מנת דז"ל הרמב"ם פ"א דהלכות בכורים (ה"ח) רצה הכהן להחזיר
 לו הפדיון מחזיר ולא יתן לו הוא דעתו שיחזיר ואם עשה כן והחזיר
 לו אין בנו פדוי עד שיגמור בלבו ליתן לו במתנה גמורה ואם רצה הכהן
 אח"כ להחזיר יחזיר. וכן אם פירש ונתן לו על מנת להחזיר הרי בנו
 פדוי עכ"ל. והש"ע בסימן זה ס"ח ערבב דברי הרמב"ם ודברי רבינו
 התחיל וסיים בלשון הרמב"ם ובאמצע כתב מה שהוסיף רבינו בזה. וגם
 שינה בהתחלתו קצת בלשון הרמב"ם שכתב אבל לא יתן הוא לכהן על
 מנת שיחזיר לו. וברמב"ם הג"ל כתוב ולא יתן לו הוא "ודעתו" שיחזיר
 וכו' ולא כתב שם על מנת. ולשון זה דהרמב"ם מדוקק טפי דהא
 הרמב"ם הג"ל וגם הש"ע כתבו אזה ז"ל ואם עשה כן והחזיר לו אין
 בנו פדוי וכו' ואח"כ סיימו וכתבו דאם פירש ונתן לו על מנת להחזיר

חדושי הגהות

[ו] פירוש דכשאלר לו על מנת שחזירם הרי חטלם מפגמו הוי על מנאי להחזירם חוה שמה מפנה דהא לא סור כלל מדבריו מה שאין כן כשאלר הילך
 מתנה סלעים הרי זה מתנה גמורה וכשאלר א"כ ומחזירם לי הרי זה כפחזר מדבריו דלשונים לפיכך לא הוי מתנה כלל וכהאי גוונא מלעז נפיש"י גיעין
 (נב) על ממניחין דמיהוס ולאמר מיפה כן פירש הט"ו (פ"ק ו) ועיין ש"ך (פ"ק ט):

הגהות והערות

בדקדושין (ו): וכתב עוד החת"ס "אך הוא יחיד ברעה זו וכל הפוסקים לא מסקו
 כן" וכו': (כח) ברא"ש שלפנינו הגירסא "וגם שמא לא היו מחזירים וכו'".
 וכ"ה בתוספות שמציין הביי לקמן בסמך: [כט] עיין בט"ו ס"ק ח שהקשה
 על דבריו ופירש את דברי הרמ"א בצורה שונה. וע"ע בבבאור הגר"א כאן ס"ק ד':
 [ל] וז"ל הרמ"א שם דוקא שאמר על מנת להחזיר אבל אי אמר הא לך ה' סלעים

